

De kleine

126

De K is weer in de maand. De K van Klei, van Keramiek, van Kunst. Maar ook van Kijken, Koesteren, **C**reatief en Knowhow. Kijk & lees in **de kleine K** wat er met Klei Kan.

DutCHawan

De chawan, de ceremoniële matcha-theekom uit de Aziatische theecultuur, was lange tijd in het Westen hooguit bekend bij keramisten en verzamelaars van Japanse kunst. Maar nu hier het theedrinken een opmerkelijke ervaring doormaakt, is ook de groene poederthee (matcha) populair geworden. Mondjesmaat komt zelfs de chawan daarbij om de hoek kijken. Anticiperend op deze trend nodigde ik dertig Nederlandse keramiek-kunstenaars uit om ieder drie tot vijf werken te maken, geïnspireerd door de chawan. Op het moment van schrijven is de expositie 'DutCHawan' nog in ontwikkeling. Hij krijgt zijn première op 31 januari in het ééndaagse Amsterdam Tea Festival en wordt daarna vervolgd.

De ceremoniële chawan

Een kom is wel de meest primaire vorm die uit klei kan worden gecreëerd. Hij is een oneindige inspiratiebron en uitdaging, hij kan altijd weer anders. De dichter Gerrit Kouwenaar verwoordde het zo: 'Makers hebben het moeilijk, zij moeten iets maken dat al 1000 keer is gemaakt voor de eerste maal'. Mijzelf verveelt de komvorm nooit!

Een bijzondere kom onder de kommen is de chawan die onlosmakelijk verbonden is met de Chinese theegeschiedenis en later een centrale rol kreeg in de Japanse theeceremonie. De chawan is veel meer dan alleen een kom, hij is een handgemaakt gebruiksvoorwerp én kunstwerk, met een spirituele lading en een persoonlijk verhaal. De imperfecties van het handwerk worden

▼ vlnr: Yves de Block, 2025, zwarte oribe, steengoed, h 9,5 x 12 cm - Tjerk van der Veen, 2025, steengoed, kurinuki, houtstook, h 7,5 x 11,5 cm - Tineke van Gils, **De berg, de maan en het meer**, 2022, steengoed en porselein, h 7 x 13 cm. Foto: Tineke van Gils

gewaardeerd als uiting van wabi-sabi: de schoonheid van vergankelijkheid en onvolmaaktheid. Er zijn criteria waaraan de chawan vanuit praktisch oogpunt dient te voldoen. Zo moet in de kom de matcha met een bamboe klopper kunnen worden geklopt tot een perfect schuimige thee; de kwetsbare garde mag hierbij niet beschadigen. Bij het kiezen van een chawan spelen allerlei tastbare en minder tastbare, persoonlijke en door de gelegenheid bepaalde factoren een rol. Echter in diepste zin gaat het in de theeceremonie om een geestelijke discipline. Binnen het ritueel heeft elk voorwerp een functie en symbolische betekenis. De theeceremonie is een sociaal gebeuren, de chawan staat voor verbinding.

De remmen los

In het Westen is, buiten de theeceremonie om, een ware matcha-rage ontstaan. De poederthee wordt inmiddels zelfs al opgeklopt in snelle elektrische melkschuimers. Veel mensen hier drinken matcha om gezondheidsvoordelen, maar wie daar een mindfulness levensstijl aan toevoegt neemt ook tijd voor het bereidingsproces van de matcha en krijgt dan vanzelf meer oog voor de kom. Langs deze weg komt mogelijk ook de chawan weer in beeld, zij het nu zonder het aura van de ceremonie. Uiteraard heeft dit invloed op de matcha-kom zelf. Het is discutabel of we daarbij nog van een chawan mogen blijven spreken. Al deze overwegingen hebben mij ertoe aangezet een tentoonstelling te organiseren over de chawan. Aanvankelijk ging ik uit van praktische chawan-criteria zoals die van het kunnen kloppen van de matcha in de kom en deze daaruit te kunnen drinken. Voor sommige kunstenaars draaide ik dan ook kommen als uitgangsvorm. Maar toen Saskia Pfaeltzer zo'n door mij gedraaide kom voorzag van vier waterspuwers gingen de remmen los. In de tentoonstelling DutChawan zullen nu ceremonieel bruikbare chawans naast vrije variaties te zien zijn.

Foto's op de vorige pagina, van links boven met de klok mee:

Saskia Pfaeltzer, 2025, steengoed, h 10,5 x 19 cm, foto: Tineke van Gils

*Sarah Michael, **Sumo-chawan**, 2025, porselein, h 7 x 13 cm, foto: Tineke van Gils*

Annet Leichel, 2025, ingekleurd porselein, h 7 x 12 cm, foto: kunstenaar

Lilibo, 2025, h 10 x 12 cm, foto: kunstenaar

*Harm van der Zeeuw en Tineke van Gils, **Uit de kom'**, 2025, steengoed, h 14 x 14 x 14 cm, foto: Tineke van Gils*

Marike Jacobs, kom, 2025, terracotta, h 9 x 13 cm, foto: kunstenaar

Zo kunnen we vol spanning uitzien naar hoe Adriaan Rees de kleiwand van dik gedraaide kommen wellicht op sensuele wijze te lijf zal gaan. Of hoe Pepijn van den Nieuwendijk misschien met monsterlijke theekommen voor de dag gaat komen. En wat zal Niek Hoogland in slib en sgraffito op zijn kommen zetten? Dat alles is nog een verrassing. Sarah Michael, kleurrijk en uitdagend als altijd, maakte een chawan voor de Japanse sumoworstelaar. En Marike Jacobs demonstreert haar rauwe, onverschrokken werkwijze in haar komvormen. Aan de andere kant van het spectrum verscheen al een eerste kom van Annet Leichel die, met theeblaadjes in een tactiel interessante huid, helemaal aansluit bij het serene en zuivere van de theeceremonie. Van keramisten zoals Yves de Block, Her Comis, Job Heykamp, Tjerk van der Veen en mijzelf zijn ceremonieële chawans te verwachten die in lijn zijn met de traditie. Echter elke chawan of chawaninterpretatie in de DutChawan-tentoonstelling is grensverleggend en houdt de spanning erin. Kom(t) het zien.

De kunstenaars:

[Riëlle Beekmans](#), [Yves de Block](#), [Wilma Bosland](#), [Janneke Bruines](#), [Hermien Buytendijk](#), [Her Comis](#), [Tineke van Gils](#), [Simone Haak](#), [Liselore Halink](#), [Job Heykamp](#), [Pauline Hoeboer](#), [Niek Hoogland](#), [Frans en Jozien Ingenhut](#), [Marike Jacobs](#), [Netty Janssens](#), [Annet Leichel](#), [Lilibo](#), [Sarah Michael](#), [Pepijn van den Nieuwendijk](#), [Marlene Nobel](#), [Leon Perlot](#), [Saskia Pfaeltzer](#), [Adriaan Rees](#), [Anne Sey](#), [Sergey Shevelev](#), [Tjerk van der Veen](#), [Jolanda Verdegaal](#), [Charlotte Visser](#), [Annemarie Vogel](#) en [Harm van der Zeeuw](#).

Tineke van Gils

DutCHawan

31 januari 2026 (eendaags)

[Amsterdam Tea Festival](#), Het Sieraad

Postjesweg 1, 1057 DT Amsterdam

Open: 11 - 19 uur. Tickets online

1 t/m 15 maart 2026

[Theeclub Moychay](#)

Rozengracht 92H, 1016 NG Amsterdam

Open: dagelijks 11-20 uur

11 t/m 28 juni 2026

[Pop-Up op de boerderij bij Tineke van Gils](#),

Rijksstraatweg 16, 2636 AX Schipluiden

Open: do t/m zo 13 -17 uur en op afspraak